

УДК811.111(07)

С.М. Ковальова,

викладач

(Європейський університет фінансів, інформаційних систем, менеджменту і бізнесу, м. Київ)

ВИКОРИСТАННЯ КОМП'ЮТЕРА ДЛЯ ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ ВНЗ

Завдяки комп'ютеру інвентар наочності у навчанні іноземних мов вимагає все більшої уваги. Актуальною стає проблема визначення найбільш ефективної з точки зору навчання комбінації багато рецепторних засобів наочності, яка має місце в арсеналі мультимедіа. Навчальний процес з використанням комп'ютера має ряд специфічних особливостей порівняно з традиційними формами навчання. Комп'ютер організовує самостійну роботу з мовним матеріалом і керує ним, контролює засвоєння студентом матеріалу за допомогою таких вправ, як питально-відповідний діалог, діалог з вибірковою відповіддю, діалог з повільно конструйованою відповіддю, вправи на заповнення пропусків тощо, а також оцінює роботу студента.

Головна проблема, очевидно, полягає у тому, що викладач, який знає конкретний предмет навчання, не готовий працювати з комп'ютером на рівних. Для середнього спеціаліста-педагога, як правило, недоступна комп'ютерна логіка та її широкі можливості, і, як наслідок, комп'ютерні учбові курси, частіше за все, являють собою перекладання на екран дисплея звичайного посібника, що не полегшує, а ускладнює процес навчання. Можливості системи дистанційного навчання можуть значно полегшити навчання тим, хто внаслідок різних причин, у тому числі, пов'язаних наприклад, з соціальними умовами, віддаленістю місця проживання, не може отримувати необхідні знання загальнодоступним очним способом.

На нашу думку, при підготовці навчальних комп'ютерних посібників для дистанційного навчання слід точно розподіляти етапи навчання, наприклад,

- вивчення теоретичного матеріалу, після закінчення тест-контроль;
- отримання навиків практичного додатку теоретичних знань (розв'язування задач, прикладів і т. д.); експрес-контроль у ході роботи;
- заключний етап – контроль зі всього об'єму учбового матеріалу, запропонованого для вивчення.

У рамках телекомунікаційних технологій методистами були докладені зусилля для створення невеликого комп'ютерного посібника, який відповідає вимогам поетапного вивчення іноземної мови [1].

Методика організації контролю відрізняється нестандартністю (оригінальністю) як за рахунок комп'ютерних можливостей, так і за рахунок структурної організації. Функції контролю знань посередньо виконує і комп'ютерний експеримент: самостійно отримані теоретичні результати студент перевіряє на досвіді, а не за готовою відповіддю. Такий підхід дозволяє стимулювати пізнавальний інтерес, зближуючи роботу студента з науковим дослідженням, дозволяє використовувати навчальні програми як у відкритому, так і в індивідуальному режимі. Персональні завдання та схеми демонстрації матеріалу дозволяють враховувати всі помилки користувача і своєчасно скоректувати навчальний матеріал. Електронна пошта пропонує додаткову можливість двостороннього обміну інформацією між користувачем і авторами курсу.

Впровадження нових інформаційних технологій у процес навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах пов'язане з певними труднощами. Це пояснює фрагментарний характер використання комп'ютерів і недостатню координацію відповідних розробок, їх планування та фінансування. Дуже часто "програмні продукти", які створюються на основі найновіших технічних засобів, мають на собі відбиток педагогіки та методики вчорашнього дня.

Однак багато сучасних педагогічних та методичних ідей виявляються перспективними для розробки мультимедійних засобів навчання іноземних мов. При створенні програмних продуктів стала явною необхідність врахування психологічних особливостей студентів, використання матеріалів, які навчають міжкультурній комунікації, необхідно покладатися на принципи комунікативного підходу і на ідеї розвинутого та ігрового навчання [2].

Перспективним є поєднання можливостей мультимедіа з ідеями проблемного навчання, розробка за допомогою мультимедіа проблемних ситуацій різного типу.

Конструктивним є завдання алгоритмізації та автоматизації процесу складання проблемних завдань комп'ютерними засобами на основі формалізації деяких елементів цього процесу. Дуже легко піддаються автоматизації вправи щодо вивчення іноземних мов, які пов'язані з заповненням пропусків, перестановкою, вибором, вилученням зайвого елемента тощо.

Головна ціль навчання англійської мови, яка стоїть перед нами, – розвиток та вдосконалення навичок усної мови. Але класичні методи викладання не завжди дають можливість учителю в короткі строки досягнути цієї мети – на його шляху виникають проблеми з граматикую, введенням нової лексики, її закріпленням. Режим комп'ютерного навчання дозволяє перекласти і передати всю рутинну роботу машині.

Комп'ютер не наділений ні упередженістю до одних студентів, ні добросердя до інших. Він не помиляється так часто, як це трапляється з викладачами. Добре побудована програма дозволяє створити доброзичливу та невимушену обстановку. Це допомагає студенту без будь-яких зусиль засвоїти цікавий матеріал.

Знаючи про те, що будуть навчатися діти з різним ступенем підготовки з англійської мови, необхідно вивчити можливості та рівень складності кожного навчального курсу і, спираючись на навчальні програми з іноземних мов для ВНЗ, поділити існуючі інтерактивні програми на 3 блоки: навчальний, базовий та просунутий.

Відповідно до результатів вступної співбесіди з кожним студентом потрібно визначити рівень їх підготовки з англійської мови і на основі цього вибрати відповідну індивідуальну траєкторію для кожного з них.

На ринку інформаційних технологій намічається відкриття сектору, орієнтованого на сферу освіти. Умови для цього складаються тільки зараз. Дійсно, постійні бюджетні проблеми останніх років виключають навіть

постановку питання про державні програми. Регіональні програми інформатизації освіти, які поширюються за рахунок місцевого бюджету, не можуть забезпечити ринок освітніх комп'ютерних технологій через обмеженість масштабів таких програм. Реальною основою для поширення ринку освітніх комп'ютерних технологій на сьогоднішній день є домашній комп'ютер. Довгі дискусії та наївні експерименти не завадили тому, що в 1997 році домашній комп'ютер став дійсністю. На думку експертів, сьогодні в будинках українців знаходиться більше ніж півмільйона комп'ютерів. Це означає, що вже сотні тисяч дітей мають доступ до достатньо потужного сучасного комп'ютера в домашніх умовах. Бо насправді комп'ютер допомагає у навчанні та розвитку дітей.

Специфіка комп'ютерного навчання така, що традиційні методи роботи зі студентами, такі, як лекційні та практичні заняття, орієнтовані на студентські групи, не дозволяють повною мірою отримати якісне засвоєння матеріалу дітьми через природну різницю їх здібностей сприйняття та їхнього рівня попередньої підготовки.

Найкращою формою комп'ютерної підготовки слід вважати індивідуальну роботу з кожним студентом, у процесі якої питання концептуального характеру (архітектура комп'ютера, принципи роботи операційних систем і додатків) динамічно чергуються з ілюстрованим та практичним матеріалом, який у цей момент розробляється ним безпосередньо на персональному комп'ютері. Однак через психологічні та інші причини ефективність засвоєння інформації протягом одного заняття надто нерівномірна і нагадує плавну спадну криву, яка наближується до нуля. З урахуванням цього доцільно вислів загального та ілюстрованого матеріалу розміщувати на початку заняття, а відпрацьовування типових дій та навиків віднести на кінець заняття [3].

Питання про кількісну навчальну групу також вимагає окремого розгляду. Індивідуальна робота з одним студентом у групі навряд чи може бути оптимальним варіантом. У цьому випадку відсутній надзвичайно важливий момент зворотного зв'язку між кількістю прослуханого матеріалу та якістю його засвоєння. Студент не може самостійно оцінити результат своєї внутрішньої праці над матеріалом у процесі його викладання, а зовнішня оцінка викладача, як правило, позбавлена поправки на природну швидкість засвоєння і базується в цілому по утилітарному принципу – можеш вирішувати поставлене завдання чи не можеш. Ситуація різко змінюється, якщо група складається з двох або трьох студентів з приблизно однаковим рівнем навчальної підготовки. Кожен із членів групи має можливість самостійно оцінювати швидкість та ефективність свого сприйняття отриманої інформації, порівнюючи себе з іншими. Навіть виникає ефект своєрідного змагання, в результаті якого загальна продуктивність заняття може зрости багаторазово.

Зростання кількісного складу групи вище вказаних величин доцільне тільки в тому випадку, коли всі студенти мають приблизно однаковий рівень навчальної підготовки і здатність сприйняття та осмислення нової інформації. Оскільки апріорні оцінки з цього приводу в кожному конкретному випадку дуже складні, зростання чисельності групи вище трьох-чотирьох чоловік здатне викликати зниження ефективності навчального процесу. Мова йде навіть про ефект доцільного "зриву", внаслідок якого кожен зі студентів не використовує повністю своїх можливостей, а викладач працює на межі своїх педагогічних можливостей.

З урахуванням сказаного, питання про технології масової комп'ютерної підготовки студентів можна вважати відкритим, хоча проблема, яка вище представлена, має достатньо загальний характер і охоплює багато навчальних дисциплін.

Цікаво складена методика вивчення англійської розмовної мови. Успіх, який досягається за допомогою цієї роботи, пояснюється тим, що:

1. Якщо постійно паралельно українському слову буде звучати його англійський еквівалент, паралельно російській фразі – її англійський варіант, через деякий час у людини з'являється асоціативний рефлекс.

2. Враховуючи здібності людської пам'яті, в програмах спочатку начитуються нові слова, а пізніше готові речення з використанням цих слів. Речення складаються в осмислюючі блоки, внаслідок чого засвоєння матеріалу значно полегшується.

3. Завдяки багаторазовому прослуховуванню – побудованих смисловими блоками слів, фраз і речень – людина запам'ятовує їх на рівні автоматизму.

4. Найголовніше – чистий запис і приємний голос.

Під словом (фразою), яка написана англійською мовою, пишеться українськими літерами його вимова і порядок переклад на українською мовою:

Airport – аеропорт

Е'йрпорт

Прослуховування навчального матеріалу за допомогою комп'ютера та робота з посібником дозволяють студенту варіювати темп і час заняття. Успіх засвоєння матеріалу досягається при такій роботі не стільки внаслідок так названого сигналу на підсвідомість людини, а тим, що з'являється концентрація всіх видів пам'яті (слухова, зорова, моторна тощо).

Практика проведення комп'ютерних уроків при вивченні англійської мови показує, що при цьому підвищується інтерес до навчальних занять і стимулює у дітей активне мислення. Аналіз досвіду використання комп'ютерної техніки на заняттях демонструє, що такі заняття підвищують творчий зміст уроку і призводять до зростання високих результатів щодо індивідуальної та диференційованої форм навчання. Підвищується якість відповіді студента та інтерес до предмета у процесі навчання навичкам грамотного письма [4].

Лавиноподібна і повсюдна комп'ютеризація всіх сфер людської діяльності ставить перед вищими навчальними закладами питання щодо організації ефективного масового навчання кваліфікованих користувачів незалежно від кінцевої професійної орієнтації майбутніх спеціалістів. Уміння використовувати у своїй предметній галузі засоби обчислювальної техніки і телекомунікацій слід розглядати як критерій загальної грамотності, який порівнюють на сьогоднішній день з традиційним трактуванням даного поняття – як вміння читати, писати, говорити, тощо.

Експериментальним засобом встановлений найбільш оптимальний варіант розподілу часу між роботою учня з комп'ютером і бесідами з викладачем, тобто 70-85% учбового часу студент повинен самостійно займатися з програмою і 15-30% залишати для бесіди з викладачем.

Ці цифри залежать від рівня знань студента: чим вищий ступінь навчання, тим менше часу витрачається на контроль. Основний акцент ставиться на розвиток навичок вільної усної мови, подолання психологічного бар'єру при спілкуванні іноземною мовою. Враховуючи виникнення в наші дні можливості міжнародних обмінів і поїздок наших студентів за кордон, розвиток усної мови студентів набуває особливої ваги.

С

1. Кокарьов М.А. Проблеми та перспективи використання комп'ютера у навчанні іноземної мови: Автореф. дис. ... канд. філол. наук: 15.03.01 / Моск. держ. ун-т. – Москва, 2000. – 15 с.
2. Колмогорова-Моїсєєва І.В. Модель для управління медіа-плануванням // Маркетинг. – 1997. – №1. – С. 62-68.
3. Дюк В.А. Комп'ютерна психодіагностика // Аспекти вивчення психологічних особливостей учня. – К.: Наукова думка, 1994. – С. 364.
4. Давидова І.М. Посібник англійської мови // Швидкісне вивчення іноземної мови. 1990. – №2. – С. 256.

Матеріал надійшов до редакції 13.11.2004 р.

Ковалева С.М. Использование компьютера для формирования коммуникативной компетенции студентов неязыковых вузов.

Благодаря компьютеру инвентарь наглядности в обучении иностранным языкам требует к себе всё больше внимания. Актуальной является проблема определения наиболее эффективной с точки зрения обучения комбинации многорецепторных средств наглядности, которая имеется в арсенале мультимедиа. Учебный процесс с использованием компьютера имеет ряд специфических особенностей по сравнению с традиционными формами обучения. Компьютер организует самостоятельную работу с языковым и речевым материалом и управляет ею, контролирует усвоение студентом материала с помощью таких упражнений как вопросно-ответный диалог, диалог с выборочным ответом, диалог со свободно конструируемым ответом, упражнения на заполнение пропусков и т. п. и оценивает работу студента.

Kovalyova S.M. Forming the Student's Communicative Competence of Non-Linguistic Institution with the Help of Computer Technology.

Thanks to this technology the use of visual aids for teaching foreign languages has been getting more attention. From the point of teaching the actual problem is to determine more effective methods of using visual aids, which exist in the form of multimedia. Teaching process with the use of computer technology has series of specific peculiarities as compared with traditional forms of teaching. Computer organizes individual work with speech patterns, controls how students assimilate this material with the help of such exercises as question-answering dialogue, dialogue with selective answer, exercises where it is necessary to fill in gaps and it also evaluates student's work.